

LECTIO ECCLESIAE

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ

The Sayings of the Desert Fathers

A Greek Reader, with Notes in Greek · Volume I

The text follows J.-P. Migne, *Patrologia Graeca* 65 (Paris, 1864), cols. 71–257: the alphabetical collection (Cotelier's text), the fathers from Antony to Longinus.

A work in the public domain. Misprints of the old edition are corrected. The accents, breathings and spelling are the edition's. The notes in the margin are in Greek.

Pictures. At the head of the letters: Antonio Tempesta, *Life of St. Antony the Great* (Rome, 1598), the angel appearing to Antony (A). Jan Luyken, Basil feeding the poor (1700, B) and Athanasius and the crows (1701, E). Jacques Callot, *Les Images de tous les saints* (Paris, 1636), Gregory of Nazianzus (Γ), The Metropolitan Museum of Art, New York. Frederick Bloemaert after Abraham Bloemaert, the hermits of the Thebaid (Utrecht, after 1636), Gaddana and Elias (Δ), Zeno (Z), Peësius and Isaias (H), Pambo (Θ) and John (Ι). Johann and Raphael Sadeler after Maerten de Vos, *Solitudo sive vitae patrum eremicolarum* (1583–1588), Cassian (Κ). Johann Sadeler, *Oraculum anachoreticum* (1600), Lucius (Λ). On the cover: Johann Sadeler after Maerten de Vos, *Sylvae sacrae* (1594), Ephrem. All but Callot's plate Rijksmuseum, Amsterdam. All from reproductions in the public domain.

Set in Junicode and Gentium Plus (SIL Open Font License). All rights in this edition reserved.

Published by Lectio Ecclesiae Press · lectioecclesiae.com

Corrections are gratefully received at editor@lectioecclesiae.com.

... ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΑΚΑΡΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

¶ Ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ ἀναγράφεται ἐνάρετος ἄσκησις καὶ θαυμαστή βίου διαγωγὴ, καὶ ῥήσεις ἀγίων καὶ μακαρίων Πατέρων, πρὸς ζῆλον καὶ παιδείαν καὶ μίμησιν τῶν τὴν οὐράνιον πολιτείαν ἐθελόντων κατορθῶσαι, καὶ τὴν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἄγουσαν βουλομένων ὁδεύειν ὁδόν. Δεῖ οὖν εἰδέναι ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες, οἱ τοῦδε τοῦ μακαρίου τῶν μοναχῶν βίου ζηλωταὶ γεγονότες καὶ διδάσκαλοι, ἅπαξ τῷ θεῷ καὶ ἐπουρανίῳ πυρωθέντες ἔρωτι, καὶ πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις καλὰ τε καὶ τίμια ὡς οὐδὲν λογισάμενοι, πάντων μάλιστα τὸ μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν ἐπετήδευσαν· λανθάνοντες δὲ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κατορθωμάτων δι' ὑπερβολὴν ταπεινοφροσύνης συγκαλύπτοντες, οὕτω τὴν κατὰ Θεὸν διήνυσαν ὁδόν. Ὅθεν οὐδεὶς ἀκριβῶς δεδύνηται τοῦτον ἡμῖν ὑπογράψαι τὸν ἐνάρετον βίον· βραχέα δέ τινα τῶν αὐτοῖς κατορθωμένων λόγων ἢ ἔργων, οἱ σφόδρα περὶ τούτων φιλοπονήσαντες, γραφῇ παραδεδώκασιν· οὐχ ὡς ἐκείνοις χαριζόμενοι, τοὺς μετέπειτα δὲ διεγείραι πρὸς ζῆλον ἐσπουδακότες. Πλεῖστοι οὖν κατὰ διαφόρους καιροὺς ταῦτα τὰ τῶν ἀγίων γερόντων ῥήματά τε καὶ κατορθώματα ἐν διηγήματος εἶδει ἐξέθεντο, ἀπλῶς τινι καὶ ἀκατασκευάστῳ λόγῳ· εἰς ἓν γὰρ τοῦτο μόνον ἑώρων, ὠφελῆσαι τοὺς πολλούς. Ἐπειδὴ δὲ συγκεχυμένη καὶ ἀσύντακτος οὕσα τῶν πολλῶν ἡ διήγησις δυσκολίαν τινὰ ἐμποιεῖ τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀναγινώσκοντος, μὴ ἐξαρκούσῃ περιλαβεῖν τῇ μνήμῃ τὸν πολυσιχιδῶς κατεσπαρμένον τῷ βιβλίῳ νοῦν, τούτου χάριν ἐπὶ τήνδε τὴν ἔκθεσιν κεκινήμεθα τῶν στοιχείων, δυναμένην διὰ τὴν τάξιν [καὶ] περιλήψιν ἐναργεστάτην τε καὶ ἐτοίμην τοῖς βουλομένοις τὴν ὠφέλειαν παρέχειν. Ἐπειδὴ τὰ περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου, Ἀρσενίου τε καὶ Ἀγάθωνος, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἄλφα [ἀρχομένων] [Βασιλείου,

ὅδε = οὗτος
ἀνα-γράφω

μίμησις -εως ἢ “μυστηρίους δὲ ὡσαύτως κέχρηται κατὰ μίμησιν τῆς ἀγίας ἐκκλησίας” (Eriph. Pan. 46, 2, 3)
οὐράνιος = ἐπουράνιος

ἐπίδειξις -εως ἢ “οὐ γὰρ καυχῆσεως ἔνεκεν λέξεις ἢ ἐπιδείξεως” (V. Mar. Aeg. 16)
ἐπιτηδεύω “οὐ γὰρ μόνον τὴν εὐσέβειαν ἡμᾶς ἐπιτηδεύειν δεῖ” (Athan. exp. Ps., PG 27)
διανύω = πληρῶ
ὑπο-γράφω
ἐνάρετος “καὶ κατὰ τὸν ἐνάρετον αὐτοῦ ζῶμεν νόμον” (4 Mach. 11, 5)
βραχύς = μικρὸς
παραδίδωμι παραδεδώκασιν
μετέπειτα = ἔπειτα
δι-εγείρω

διήγημα -ατος τό “διὰ τοῦτο καὶ διηγήματος ἄξιόν ἐστι.” (Athan. ep. Aeg. Lib., PG 25)
ἐκ-τίθημι

ἐμ-ποιέω

περι-λαμβάνω
κατα-σπείρω

ἐναργής “οὕτως ἐναργῇ τὸν ἔλεγχον ὀρώντες.” (Athan. inc., PG 25)

πρᾶξις -εως ἢ “καὶ
ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις
αὐτῶν.” (Act. 19, 18)
ἐμ-φαίνω

ἐρευνᾶω “τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα
ἐρευνᾷ” (1 Cor. 2, 10)
ἐντάσσω “τοῦτον ἐτοίμως
ἐντάσσει ἐν βιβλίῳ τούτῳ”
(1 Esdr. 7, 17)
μέλι -ιτος τό “καὶ ἦν ἐν τῷ
στόματί μου ὡς μέλι”
(Apos. 10, 10)
γλυκύς “καὶ οὐθὲν γλυκύτερον
τοῦ προσέχειν ἐντολαῖς
Κυρίου” (Eccli. 23, 27)
καλέω ἐκλήθημεν
πολιτεύω “τὸν κατὰ Θεὸν
πολιτευόμενον” (Athan. exp.
Ps., PG 27)

Βισα]ρίωνος καὶ Βενιαμὶν εἰς τὸ βῆτα στοιχεῖον, καὶ
οὕτως καθεξῆς ἕως τοῦ ω. Ἐπειδὴ δέ εἰσι καὶ ἕτεροι
λόγοι γερόντων ἀγίων καὶ πράξεις, μὴ ἐμφαίνοντες
τὰ ὀνόματα τῶν τε εἰρηκότων αὐτοὺς καὶ πραζάντων,
τούτους μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν κατὰ στοιχεῖον ἐν
κεφαλαίοις ἐξεθέμεθα. Πολλὰ δὲ ἐρευνήσαντες βιβλία
καὶ ζητήσαντες, ὅσα εὗρεῖν ἠδυνήθημεν, ἐνετάξαμεν εἰς
τὰ τέλη τῶν κεφαλαίων, ἵνα ἐκ πάντων ἐρανιζόμενοι τὴν
τῆς ψυχῆς ὠφέλειαν, καὶ τὰ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον γλυκέα
τῶν Πατέρων λόγια ἐντρυφώμεν, ἀξίως τῆς κλήσεως
ἧς ἐκλήθημεν ὑπὸ Κυρίου πολιτευσάμενοι, τύχωμεν τῆς
αὐτοῦ βασιλείας. Ἀμήν.

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ ΑΡΧΗ ΤΟΥ Α ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

α' Ὁ ἅγιος ἀββᾶς Ἀντώνιος, καθεζόμενός ποτε ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν ἀκηδία γέγονε καὶ πολλῇ σκοτώσει λογισμῶν· καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν· Κύριε, θέλω σωθῆναι, καὶ οὐκ ἐῷσί με οἱ λογισμοί· τί ποιήσω ἐν τῇ θλίψει μου; πῶς σωθῶ; Καὶ μικρὸν διαναστὰς ἐπὶ τὰ ἔξω, θεωρεῖ τινα ὁ Ἀντώνιος ὡς ἑαυτὸν, καθεζόμενον καὶ ἐργαζόμενον, εἴτα ἀνιστάμενον ἀπὸ τοῦ ἔργου καὶ προσευχόμενον, καὶ πάλιν καθεζόμενον καὶ τὴν σειρὰν πλέκοντα, εἴτα πάλιν εἰς προσευχὴν ἀνιστάμενον· ἦν δὲ ἄγγελος Κυρίου, ἀποσταλὴς πρὸς διόρθωσιν καὶ ἀσφάλειαν Ἀντωνίου. Καὶ ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου λέγοντος Οὕτως ποιεῖ, καὶ σώζη. Ὁ δὲ τοῦτο ἀκούσας, πολλὴν χαρὰν ἔσχε καὶ θάρσος, καὶ οὕτως ποιῶν ἐσώζετο.

ἀββᾶς = πατήρ
καθεζομαι = κάθημαι
λογισμός = διαλογισμός
σώζω “ὁ δυνάμενος σώσαι καὶ ἀπολέσαι” (Iac. 4, 12)
ἐῷ ἐῷσι

διανίσταμαι “καὶ καθεύδοντός σου καὶ διανισταμένου σου”
(Deut. 11, 19)

πλέκω “Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν” (Matth. 27, 29)

διόρθωσις -εως ἢ “τινὰ γὰρ ἐκεῖ τελοῦνται δεόμενα διορθώσεως,” (V. Mar. Aeg. 32)
ἀσφάλεια “ἔστησεν τοὺς πόδας αὐτοῦ μετὰ ἀσφαλείας πολλῆς,”
(Ps. Sal. 8, 20)

βάθος -ους τό “Ἀνήγαγεν ἐκ βάθους τῆς ἁμαρτίας” (Athan. exr. Ps., PG 27)

αἰτέω ἤτησε
ἀποθνήσκω “τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν” (1 Thess. 5, 10)
διατί “Διατί οὕτως ἑαυτὸν ποιεῖς;” (Aporphth., PG 65, 267)

εὐαρεστέω = ἀρέσκω
γέρων -οντος ὁ “Ὁ δὲ γέρων εἶπε” (Aporphth., PG 65, 261)
ὅσπερ “ἐκάστου λέγοντος ὅπερ οἶδε” (Vit. Ant. prol.)

οἶος “Οὐκ οἶδατε οἶου πνευμάτος ἔστε ὑμεῖς” (Luc. 9, 55)

ἐργασία “Τίς ἄρα ἐστὶν ἡ ἐργασία αὐτῶν” (Aporphth., PG 65, 275)
σφάλμα -ατος τό “ἀλλὰ βάλε μετάνοιαν ὑπὲρ τοῦ σφάλματός σου.” (Aporphth., PG 65, 271)

μεταμέλομαι = μετανοέω
παρέρχομαι παρελθόντι
γίγνομαι γενοῦ
παγίς -ίδος ἡ “ἁμαρτάνοντι ἄνδρι μεγάλη παγίς” (Prov. 29, 6)
ἀπλώω “καὶ εἰς πάντα ἑαυτὸν ἥπλωσεν ὁ Λόγος.” (Athan. inc., PG 25)
στενάζω “Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν” (2 Cor. 5, 2)
ταπεινοφροσύνη “τί ταπεινοφροσύνη παρὰ θεῷ ἰσχύει” (1 Clem. 21, 8)
ἄσκησις -εως ἡ “καὶ ἀσκήσεως ἐστὶ χρεία” (Vit. Ant. 22)
διάκρισις -εως ἡ “λαμβάνειν χάρισμα διακρίσεως πνευμάτων” (Vit. Ant. 38)
μακράν “Ἐτι δὲ αὐτοῦ μακράν ἀπέχοντος” (Luc. 15, 20)

β’ Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἀντώνιος, ἀτενίσας πρὸς τὸ βάθος τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων, ἤτησε λέγων· Κύριε, πῶς τινες ὀλιγόβιοι ἀποθνήσκουσι, τινὲς δὲ ὑπεργηγῶσι; καὶ διατί τινὲς μὲν πένονται, ἄλλοι δὲ πλουτοῦσι; καὶ πῶς ἄδικοι μὲν πλουτοῦσι, δίκαιοι δὲ πένονται; Ἦλθε δὲ αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Ἀντώνιε, σεαυτῷ πρόσεχε· ταῦτα γὰρ κρίματα Θεοῦ εἰσι, καὶ οὐ συμφέρει σοὶ αὐτὰ μαθεῖν.

γ’ Ἡρώτησέ τις τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον, λέγων· Τί φυλάζας τῷ Θεῷ εὐαρεστησῶ; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπεν· Ἄ ἐντέλλομαί σοι φύλαξον· ὅπου δὲ ἂν ἀπέρχη, τὸν Θεὸν ἔχε πρὸ ὀφθαλμῶν σου πάντοτε· καὶ ὅπερ ἂν πράττεις, ἔχε ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν τὴν μαρτυρίαν· καὶ ἐν οἷῳ δ’ ἂν καθέζη τόπῳ, μὴ ταχέως κινουῖ. Τὰ τρία ταῦτα φύλαξον, καὶ σώζη.

δ’ Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος τῷ ἀββᾷ Ποιμένι, ὅτι Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα τὸ σφάλμα ἑαυτοῦ ἐπάνω ἑαυτοῦ βάλη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ προσδοκίῃ πειρασμὸν ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

ε’ Ὁ αὐτὸς εἶπεν· Οὐδεὶς ἀπείραστος δυνήσεται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐπαρον γὰρ, φησί, τοὺς πειρασμοὺς, καὶ οὐδεὶς ὁ σωζόμενος.

ς’ Ἡρώτησεν ὁ ἀββᾶς Παμβῶ τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον· Τί ποιήσω; Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Μὴ ἔσο πεποιθὼς τῇ δικαιοσύνῃ σου, μηδὲ μεταμελοῦ ἐπὶ πράγματι παρελθόντι, καὶ ἐγκρατὴς γενοῦ γλώσσης καὶ κοιλίας.

ζ’ Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Εἶδον πάσας τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ ἡπλωμένας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ στενάζας εἶπον· Τίς ἄρα παρέρχεται ταύτας; Καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· Ἡ ταπεινοφροσύνη.

η’ Εἶπε πάλιν, ὅτι Εἰσὶ τινες κατατρίψαντες τὰ ἑαυτῶν σώματα ἐν ἀσκήσει, καὶ διὰ τὸ μὴ ἐσχηκέναι αὐτοὺς διάκρισιν, μακράν τοῦ Θεοῦ γεγόνασιν.

θ’ Εἶπεν πάλιν, ὅτι Ἐκ τοῦ πλησίον ἐστὶν ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος. Ἐὰν γὰρ κερδήσωμεν τὸν ἀδελφὸν, τὸν Θεὸν

κερδαίνομεν· ἂν δὲ σκανδαλίσωμεν τὸν ἀδελφὸν, εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνομεν.

ι' Εἶπε πάλιν· Ὡσπερ οἱ ἰχθύες ἐγχρονίζοντες τῇ ξηρᾷ τελευτῶσιν, οὕτως καὶ οἱ μοναχοὶ, βραδύνοντες ἔξω τοῦ κελλίου, ἢ μετὰ κοσμικῶν διατρίβοντες, πρὸς τὸν τῆς ἡσυχίας τόνον ἐκλύονται. Δεῖ οὖν, ὥσπερ τὸν ἰχθὺν εἰς τὴν θάλασσαν, οὕτως καὶ ἡμᾶς εἰς τὸ κελλίον ἐπείγεσθαι, μήποτε βραδύνοντες ἔξω ἐπιλαθώμεθα τῆς ἔνδον φυλακῆς.

ια' Εἶπε πάλιν, ὅτι Ὁ καθήμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἡσυχάζων, τριῶν ἀπαλλάττεται πολέμων, τῆς ἀκοῆς, καὶ τῆς λαλιᾶς, καὶ τοῦ βλέπειν· πρὸς ἓνα μόνον ἔχει, τὸν τῆς πορνείας.

ιβ' Ἀδελφοί τινες παρέβαλον τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, ἀναγγεῖλαι αὐτῷ φαντασίας ἃς ἔβλεπον, καὶ μαθεῖν παρ' αὐτοῦ εἰ ἀληθιναὶ εἰσιν, ἢ ἀπὸ δαιμόνων. Εἶχον δὲ ὄνον, καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ ὁδῷ. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς τὸν γέροντα, προλαβὼν εἶπεν αὐτοῖς· Πῶς ἀπέθανεν ὁ μικρὸς ὄνος ἐν τῇ ὁδῷ; Λέγουσιν αὐτῷ· Πόθεν οἶδας, ἀββᾶ; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οἱ δαίμονες ἔδειξάν μοι. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἡμεῖς διὰ τοῦτο ἦλθομεν ἐρωτῆσαί σε, ὅτι βλέπομεν φαντασίας, καὶ πολλάκις γίνονται ἀληθιναί, μήπως πλανώμεθα. Καὶ ἐπληροφόρησεν αὐτοὺς ὁ γέρων ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ὄνον ἀποδείγματος, ὅτι ἀπὸ δαιμόνων εἰσίν.

ιγ' Ἦν δέ τις κατὰ τὴν ἔρημον θηρεύων ἄγρια ζῶα, καὶ εἶδε τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον χαριεντιζόμενον μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Θέλων δὲ αὐτὸν πληροφορῆσαι ὁ γέρων, ὅτι χρή μίαν συγκαταβαίνειν τοῖς ἀδελφοῖς, λέγει αὐτῷ· Βάλε βέλος εἰς τὸ τόξον σου, καὶ τεῖνον· καὶ ἐποίησεν οὕτως. Λέγει αὐτῷ· Πάλιν τεῖνον· καὶ ἔτεινεν. Καὶ πάλιν φησί· Τεῖνον. Λέγει αὐτῷ ὁ θηρευτής· Ἐὰν ὑπὲρ τὸ μέτρον τείνω, κλᾶται τὸ τόξον. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὕτως καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· ἂν πλεῖον τοῦ μέτρου τείνωμεν κατὰ τῶν ἀδελφῶν, ταχὺ προσήσουςι. Χρὴ οὖν μίαν μίαν συγκαταβαίνειν τοῖς ἀδελφοῖς. Ταῦτα

διατρίβω “πρὸ τῆς ἑορτῆς ἐν τῇ πόλει διέτριψα” (V. Mar. Aeg. 21)
ἐκ-λύω

ἐπείγω “ἐπείγονται τὴν ἐνεγκοῦσαν καταλαβεῖν.” (Athan. exp. Ps., PG 27)
βραδύνω “Οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας” (2 Petr. 3, 9)
ἐπιλανθάνομαι “τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος” (Phil. 3, 13)
λαλιά = λόγος

παρα-βάλλω

δαίμων -ονος ὁ = δαιμόνιον

προ-λαμβάνω

θηρεύω “ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ” (Luc. 11, 54)
ἄγριος “Πάντα τὰ θηρία τὰ ἄγρια” (Is. 56, 9)
χρή = δεῖ
συγ-καταβαίνω
βέλος -ους τό “ἔθηκέν με ὡς βέλος ἐκλεκτόν” (Is. 49, 2)

θηρευτής “καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστελῶ τοὺς πολλοὺς θηρευτάς” (Ier. 16, 16)
στηρίζω “στηρίζετε τὰς καρδίας ὑμῶν” (Iac. 5, 8)

μοναχός “Ἐγὼ οὐπω γέγονα μοναχός” (Aporphth., PG 65, 259)
κάμνω “καμόντες κατὰ τὴν ὁδόν” (Athan. exp. Ps., PG 27)
ὄναγρος “Προσδέχονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν.” (Athan. exp. Ps., PG 27)
ἐπιτάσσω = παραγγέλλω
φθάνω “τὰ εἰς σωτηρίαν φθάνοντα” (Vit. Ant. 85)
μεστός = πλήρης
ἐξαίφνης “καὶ ἐξαίφνης ἤξει ὁ κύριος εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ” (1 Clem. 23, 5)
ὀδύρομαι “καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ὀδυρομένους” (Vit. Ant. 84)
ἀπέρχομαι ἀπέλθετε

ψιάθιον “Καὶ ἔθικάν μοι ψιάθιον παρὰ μέρος” (Aporphth., PG 65, 275)

ἐν-δίδωμι

ἐπαινέω “καὶ πάντες οἱ πατέρες ἐπαινέσουσιν.” (4 Mach. 13, 17)

ἀτιμία “διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας” (2 Cor. 6, 8)
ἔοικα “Αὐτὸς μὲν οὖν λυπομένῳ ἔῳκει” (Vit. Ant. 46)
καλλωπίζω “ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ κεκαλλωπισμένα” (Ier. 10, 4)
ὀπισθεν = ὀπίσω
εὐχομαι = προσεύχομαι

σπουδάζω “ἐσπούδασα κατὰ μικρὸν ὑμῖν πέμπειν” (Barn. 1, 5)

προ-βάλλω

ἀκούσας ὁ θηρευτής, κατενύγη, καὶ πολλὰ ὠφεληθεὶς παρὰ τοῦ γέροντος, ἀπῆλθε· καὶ οἱ ἀδελφοὶ στηριχθέντες ἀνεχώρησαν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν.

ιδ’ Ἦκουσεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος περὶ τινος νεωτέρου μοναχοῦ, ποιήσαντος σημεῖον ἐν τῇ ὁδῷ· ὥς τούτου ἑωρακότος γέροντάς τινας ὀδεύοντας καὶ κάμνοντας ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὀνάγρους ἐπιτάξαντος ἐλθεῖν καὶ βαστάσαι τοὺς γέροντας, ἕως οὗ φθάσῃσι πρὸς Ἀντώνιον. Οἱ οὖν γέροντες ἀνήγγειλαν τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ ταῦτα. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐοικέ μοι ὁ μοναχὸς οὗτος πλοῖον εἶναι μεστόν ἀγαθῶν, οὐκ οἶδα δὲ εἰ ἤξει εἰς τὸν λιμένα. Καὶ μετὰ χρόνον ἄρχεται ἐξαίφνης ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος κλαίειν καὶ τίλλειν τὰς τρίχας αὐτοῦ καὶ ὀδύρεσθαι. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Τί κλαίεις, ἀββᾶ; Καὶ εἶπεν ὁ γέρων· Μέγας στόλος τῆς Ἐκκλησίας ἄρτι ἔπεσεν (ἔλεγε δὲ περὶ τοῦ νεωτέρου μοναχοῦ)· ἀλλὰ ἀπέλθετε, φησὶν, ἕως αὐτοῦ, καὶ βλέπετε τὸ γεγονός. Ἀπέρχονται οὖν οἱ μαθηταί, καὶ εὐρίσκουσι τὸν μοναχὸν ἐπὶ ψιαθίου καθήμενον, καὶ κλαίοντα τὴν ἁμαρτίαν ἣν εἰργάσατο. Ἐωρακῶς δὲ τοὺς μαθητὰς τοῦ γέροντος, λέγει· Εἴπατε τῷ γέροντι ἵνα παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν, δέκα μόνας ἡμέρας ἐνδοῦναί μοι, καὶ ἐλπίζω ἀπολογήσασθαι. Καὶ ἐντὸς ἡμερῶν πέντε ἐτελεύτησεν.

ιε’ Ἐπηνέθη τις μοναχὸς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον. Ὁ δὲ παραβαλόντα αὐτὸν ἐπείρασεν, εἰ φέρει ἀτιμίαν· καὶ εὐρών ὅτι οὐ βαστάζει, εἶπεν αὐτῷ· Ἐοικας κώμη, τὰ ἔμπροσθεν κεκαλλωπισμένη, τὰ δὲ ὀπισθεν ὑπὸ ληστῶν συλουμένη.

ις’ Ἀδελφὸς εἶπε τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ· Εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐδὲ ἐγὼ σε ἐλεῶ, οὐδὲ ὁ Θεὸς, ἐὰν μὴ σὺ αὐτὸς σπουδάσῃς, καὶ αἰτήσῃ τὸν Θεόν.

ιζ’ Παρέβαλόν ποτε γέροντες τῷ ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, καὶ ἦν ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ μετ’ αὐτῶν. Καὶ θέλων ὁ γέρων δοκιμάσαι αὐτοὺς, προεβάλετο ῥῆμα ἐκ τῆς Γραφῆς, καὶ ἤρξατο ἐρωτᾶν ἀπὸ τῶν μικροτέρων, τί ἐστὶ τὸ ῥῆμα

τοῦτο. Καὶ ἕκαστος ἔλεγε κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν. Ὁ δὲ γέρων ἑκάστῳ ἔλεγεν· Οὕτω εὗρες. Ὑστερον ὅλων λέγει τῷ ἄββᾶ Ἰωσήφ· Σὺ πῶς λέγεις εἶναι τὸν λόγον τοῦτον; Ἀποκρίνεται· Οὐκ οἶδα. Λέγει οὖν ὁ ἄββᾶς Ἀντώνιος· Πάντως ἄββᾶς Ἰωσήφ εὔρε τὴν ὁδόν, ὅτι εἶπεν, Οὐκ οἶδα.

πάντως = ἀληθῶς

ιη' Ἀδελφοὶ παρέβαλον τῷ ἄββᾶ Ἀντωνίῳ ἀπὸ Σκήτεως, καὶ ἐμβάντες εἰς πλοῖον ἀπελθεῖν πρὸς αὐτόν, εὗρον γέροντα θέλοντα καὶ αὐτόν ἀπελθεῖν ἐκεῖ. Ἦγνόουν δὲ αὐτόν οἱ ἀδελφοί. Καὶ καθήμενοι ἐν τῷ πλοίῳ ἐλάλουν λόγους Πατέρων, καὶ ἐκ τῆς Γραφῆς, καὶ πάλιν περὶ ἐργοχειρῶν ἑαυτῶν. Ὁ δὲ γέρων ἐσιώπα. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὄρμου, εὐρέθη καὶ ὁ γέρων ὑπάγων πρὸς τὸν ἄββᾶν Ἀντώνιον. Ὡς δὲ ἤλθον πρὸς αὐτόν, λέγει αὐτοῖς Καλὴν συνοδίαν εὔρετε, τὸν γέροντα τοῦτον. Εἶπε δὲ καὶ τῷ γέροντι· Καλοὺς ἀδελφοὺς εὗρες μετὰ σοῦ, ἄββᾶ. Λέγει ὁ γέρων· Καλοὶ μὲν εἰσιν, ἀλλ' ἡ αὐλὴ αὐτῶν οὐκ ἔχει θύραν, καὶ ὁ θέλων εἰσέρχεται εἰς τὸν σταῦλον, καὶ λύει τὸν ὄνον. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὅτι τὰ ἐρχόμενα εἰς τὸ στόμα αὐτῶν λαλοῦσιν.

ἐργόχειρον “καὶ ἐν χερσὶ κρατῶν τὸ ἐργόχειρον” (V. Mar. Aeg. 2)

συνοδία “νομίσαντες δὲ αὐτόν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι” (Luc. 2, 44)

ὄνος ὁ ἢ “καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.” (Ioann. 12, 15)

ιθ' Παρέβαλον ἀδελφοὶ τῷ ἄββᾶ Ἀντωνίῳ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Εἰπὲ ἡμῖν λόγον, πῶς σωθῶμεν; Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Ἠκούσατε τὴν Γραφήν; καλῶς ὑμῖν ἔχει. Οἱ δὲ εἶπον· Καὶ παρὰ σοῦ θέλομεν ἀκοῦσαι, Πάτερ. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ γέρων· Λέγει τὸ Εὐαγγέλιον· Ἐάν τις σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. Λέγουσιν αὐτῷ· Οὐ δυνάμεθα τοῦτο ποιῆσαι. Λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· Εἰ μὴ δύνασθε στρέψαι καὶ τὴν ἄλλην, κἄν τὴν μίαν ὑπομείνατε. Λέγουσιν αὐτῷ· Οὐδὲ τοῦτο δυνάμεθα. Λέγει ὁ γέρων· Εἰ οὐδὲ τοῦτο δύνασθε, μὴ δότε ἄνθ' οὗ ἐλάβετε. Καὶ εἶπον· Οὐδὲ τοῦτο δυνάμεθα. Λέγει οὖν ὁ γέρων τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Ποίησον αὐτοῖς μικρὰν ἀθήραν· ἀσθενοῦσι γάρ. Εἰ τοῦτο οὐ δύνασθε, κάκεῖνο οὐ θέλετε, τί ὑμῖν ποιήσω; Εὐχῶν χρεῖα.

ῥαπίζω = τύπτω

σιαγών -όνος ἢ “οὐχὶ δάκρυα χήρας ἐπὶ σιαγόνα καταβαίνει” (Eccli. 35, 18)

ἀθήρα “Ἄδς αὐτοῖς μικρὰν ἀθήραν” (Aporphth., PG 65, 395)

εὐχή = δέσις ἀποτάσσω “Μηδὲ εἰς τὸν κόσμον βλέποντες νομίζωμεν μεγάλοις τισὶν ἀποτετάχθαι” (Vit. Ant. 17)

δια-δίδωμι παρα-κατέχω

κ' Ἀδελφὸς ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ καὶ διαδούς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ πτωχοῖς, παρακατασχὼν δὲ ὀλίγα εἰς λόγον ἑαυτοῦ, παρέβαλε τῷ ἄββᾶ Ἀντωνίῳ. Καὶ

ἀπέρχομαι ἄπελθε

κρέας -έως τό “Καλὸν τὸ μὴ
φαγεῖν κρέα” (Rom. 14, 21)
περι-τίθημι

κῶνον κυνός ὁ ἡ “Μὴ δώτε τὸ
ἅγιον τοῖς κυσίν” (Matth. 7, 6)
ὄρνεον = πετεινόν
ἀπαντάω = παραγίγνομαι
συμβουλεύω “καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί
ὕμεῖς συμβουλευέτε;”
(3 Reg. 12, 9)

ἐπι-δείκνυμι
διασπαράσσω “Χρόνῳ δὲ οὗτοι
ὑπὸ τῶν θηρίων
διασπαρᾶττόμενοι” (Epirh.
Pan. 8, 8, 7)

χρῆμα -ατος τό = πλοῦτος
κατακόπτω “καὶ κατέκοψε
πάντας τοὺς ἀντιστάντας
αὐτῷ” (Iudith 2, 25)

ἐκβαίνω “βούλομαι δὲ ἐκβῆναι
κατὰ τὴν χώραν”
(1 Mach. 15, 4)

πέλαγος -ους τό = θάλασσα

σημαίνω “σημαίνων ποίῳ
θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν.”
(Ioann. 12, 33)

τρέφω = χορτάζω
πόμα -ατος τό “καὶ πάντες τὸ
αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον”
(1 Cor. 10, 4)

ἐνέργεια “γινώσσομαι τὰς αὐτῶν
ἐνέργειας” (Herm.

Mand. 6, 2, 2)
μεθύσκω “μεθύσκον πᾶσαν τὴν
γῆν” (Ier. 28, 7)

βαρέω “καὶ μὴ βαρεῖσθω ἡ
ἐκκλησία” (1 Tim. 5, 16)
μέθη “οἶνον εἰς μέθην μὴ πῆξ”
(Tob. 4, 15)

κίνησις -εως ἡ “κίνησιν κεφαλῆς
ἐν τοῖς λαοῖς.” (Ps. 43, 15)

ἐπιβουλή “οὐ φέρεῖς ἡμῶν τὴν
ἐπιβουλήν.” (Vit. Ant. 13)
ἐπι-γίγνομαι

τοῦτο μαθὼν, λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Εἰ θέλεις μοναχὸς
γενέσθαι, ἄπελθε εἰς τήνδε τὴν κώμην, καὶ ἀγόρασον
κρέας, καὶ περίθες τῷ σώματί σου γυμνῶ, καὶ οὕτως
έλθὲ ἐνταῦθα. Καὶ ποιήσαντος οὕτως τοῦ ἀδελφοῦ,
οἱ κύνες καὶ τὰ ὄρνεα τὸ σῶμα αὐτοῦ κατέτεμνον.
Ἀπαντήσαντος δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸν γέροντα, ἐπύθετο εἰ
γέγονεν ὡς συνεβούλευσεν. Ἐκεῖνου δὲ ἐπιδεικνυμένου
τὸ σῶμα διεσπαργμένον, λέγει ὁ ἅγιος Ἀντώνιος· Οἱ
ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ, καὶ θέλοντες ἔχειν χρήματα,
οὕτως ἀπὸ τῶν δαιμόνων κατακόπτονται πολεμούμενοι.

κα’ Ἀδελφῶ ποτε συνέβη πειρασμὸς εἰς τὸ κοινόβιον
τοῦ ἀββᾶ Ἡλίτ· καὶ διωχθεὶς ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς ὄρος
πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον. Καὶ μέιναντος τοῦ ἀδελφοῦ
χρόνον πρὸς αὐτὸν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸ κοινόβιον
ὅθεν ἐξέβη. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν ἐδίωξαν· ὁ
δὲ ἀνέκαμψε πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον λέγων· Οὐκ
ἠθέλησάν με δέξασθαι, Πάτερ. Ἀπέστειλεν οὖν ὁ γέρων
λέγων· Πλοῖον ἐναυάγησεν ἐν τῷ πελάγει, καὶ ἀπώλεσε
τὸν γόμον, καὶ μετὰ καμάτου εἰς αὐτοὺς ἐσώθη ἐπὶ
τὴν γῆν· ὕμεῖς δὲ τὰ σωθέντα ἐπὶ τὴν γῆν θέλετε
καταποντίσαι. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος
αὐτὸν ἀπέστειλεν, εὐθέως ἐδέξαντο αὐτόν.

κβ’ Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· Λογίζομαι ὅτι ἔχει τὸ
σῶμα κίνησιν φυσικὴν συναναφυρεῖσαν αὐτῷ· ἀλλ’ οὐκ
ἐνεργεῖ, μὴ θελούσης τῆς ψυχῆς μόνον δὲ σημαίνει ἐν τῷ
σώματι ἀπαθῆ κίνησιν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη κίνησις, ἐκ τοῦ
τρέφειν καὶ θάλλειν τὸ σῶμα βρώμασι καὶ πόμασιν· ἐξ ὧν
ἡ θερμὴ τοῦ αἵματος διεγείρει τὸ σῶμα πρὸς ἐνέργειαν.
Διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος Μὴ μεθύσκεσθε οἶνῳ, ἐν ᾧ
ἐστὶν ἄσωτία. Καὶ πάλιν ὁ Κύριος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῖς
μαθηταῖς ἐντελλόμενος εἶπε Βλέπετε μήποτε βαρηθῶσιν
ὕμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ. Ἔστι δὲ τις
καὶ ἑτέρα κίνησις τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ
φθόνου δαιμόνων ἐπιγινομένη, ὥστε εἰδέναι δεῖ, ὅτι
τρεῖς εἰσὶ σωματικαὶ κινήσεις μία μὲν φυσικὴ, ἑτέρα δὲ
ἐξ ἀδιαφορίας τροφῶν, ἡ δὲ τρίτη ἀπὸ δαιμόνων.